

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

7 Nunquid nam medium istitiæ sit medium rei, eiusque actus, ius
vnicuiq[ue] suum tribuere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

Aug. eam redūdantiam ad omnes effundatur. Ethoc quantum ad glossam, de Euphrate, qui comparatur iustitiæ ad omnia diffluenti. Nam Aug loco citato aliter secundum intellectum diui Thomæ distinguit illas quatuor virtutes animi. Virtutes enim cardinales dupliciter vsurpantur. Vno modo vt sunt speciales virtutes, suis obiectis distinctæ. Alio vero, vt quatuor designant modos vnicuique virtuti competēter. Aut enim, quod prudentia est cognitio rerum appetendarum & fugiendarum. Temperantia vero est refræctio cupiditatis ab his quæ temporaliter delectant, Fortitudo est virtus animi aduersus ea, quæ temporaliter molesta sunt Iustitia est quæ per ceteras diffunditur, dilectio Dei & proximi. Secundi argumenti responso materiam luculentis dilucidat. Enimvero inter internos affectus atque externos actiones & res ipsas talis est ordo, quod actiones medio sunt loco inter affectus qui earum sunt principia, & res quæ sunt earum dem materia. Passiones ergo, scilicet ira, cupiditas, auaritia &c. per seipsas neque pro sunt quidem proximo neque nocent, atque adeo sic consideratæ nihil attinent ad iustitiam: ob idque diximus talium per se mitigationem affectuum ad ipsum habentem in seipso attingere: nocent autem aut profunt proximo per externas operationes. At vero quod quis alteri nocuus sit aut iniurius ex duplici defectu oriri a solet, nempe vel ex voluntatis iniquitate, vel ex praua affectione sensitui appetitus. Exempli gratia, potest quis alteri rem aliquam surripere aut damnum dare, non quidem ex cupiditate habendi, sed ex voluntate nocendi. Immo posset quis isto modo violare alterius torum, non ob voluptatem carnis, sed tantum vt noceat Et econuerso, ut plurimum consuevit, potest quisquam rem eripere alterius, non quidem ex animi iniquitate, quia mallet non nocere, sed ex cupiditate. Discerne ergo virtutum officia, suumque cuique tribue. Emenda io rectificatioque operationis quatenus æquitatem ad alterum important, functio iustitiæ est. Quatenus vero ex corrupto affectu iniquitas oboritur, pertinet ad alias virtutes, vt ad liberalitatem, quæ auaritiam moderatur, & ad temperantiam quæ restinguit cupiditatem, &c. Attamen quoniam exteriores

actiones non fortiuntur speciem ab internis motibus, sed a rebus ipsis, fit vt eadem actiones potius sint materia iustitiæ, quam aliarum virtutum. Quod si demum scisciteris, quid opus erat accumulare actiones & res, nam cum in actione intelligatur obiectum, & per obiectum designetur actio, satis erat alterum ponere. Respondetur nõ esse otiose dictum nam aliquæ sunt actiones, quæ non propriè versantur circa res, hoc est, circa possessiones, vt honorario & de honoratio, munitatio, laudatio, &c. atque aliæ quæ consistunt in rerum vsu, sicut pecuniæ donatio, ablatio: rerumque quarumlibet restitutio, & omnia hæc sunt iustitiæ materia.

ARTICVLVS VII.

Verum medium iustitiæ sit medium rei, eiusque actus, ius vnicuique suum tribuere.

Quoniam definitum est iustitiam esse virtutem, & virtus omnis consistit in medio, quod suo actu constituit, cõsequitur ut perferremur an medium iustitiæ sit medium rei eiusque actus, ius suum vnicuique tribuere. Et arguitur a parte negatiua. Definitio generis, scilicet moralis virtutis, vniuersis speciebus æqua ratione conuenit. Aristot. vero 2. Ethic. cap. 6. definit virtutem esse habitum electiuum, qui in mediocritate consistit, ea quæ est ad nos definita ratione. Et subdit hanc mediocritatem consistere inter duo vicia, puta inter duas affectiones, quarum altera exuperans est altera vero deficiens, ergo & medium iustitiæ inter passiones constituitur. Secundo arguitur. In his quæ sunt simpliciter bona, non est accipere superfluum aut diminutum, atque ad hoc neque medium, cuius exemplum Aristot. 2. Ethicorum in virtutibus ponit virtus enim quo maior, eo melior. Iustitia autem, vt habetur 3. Ethicorum. cap. 1. versatur circa id, quod est simpliciter bonum, hoc est absolute in se bonum, quales sunt honores ac diuitiæ: ergo tale obiectum iustitiæ non consistit in medio. Tertio. In prædicta diffinitione virtutis propterea dixit Aristot. virtutem esse habitum in mediocritate consistentem, prout in ordine ad ratio definitur, quod non respectu quorum-

O 3 cunque

Obiectio.

Solutio.

Arg. 1.

Arg. 2.

Arist.

Arg. 3.

SOTO
IURE
CIVILI
DIT
13

cunq̄ue hominum idem est medium nam quod alteri in cibis multum est, alteri est parum hæc autem discrepantia pariter iustitia convenit, non enim eodem supplicio plectitur, qui in principem manus cœcicit, quo qui pleberum vulneravit, ergo mediū iustitia non est rei, sed rationis. Quarto denique arguitur. Si medium iustitiæ esset medium rei, maxime quia eius actus est reddere unicuique quod suum est, hoc autem nõ est in vniuersum verum. Nam August. 14. de Trinitate, tribuit ei etiam subuenire miseris. Et supra citatus Cic. lib. 1. de Officiis ait beneficentiam ac liberalitatem ad iustitiam pertinere, per misericordiam vero & per liberalitatem non ius tribuitur, sed beneficium impenditur. Contrarium autem docet Philosophus 5. Ethico. capitu. 3. & 4.

Prima conclusio. Questio hæc perfacilis est breuissimisque aperitur duabus conclusionibus, quæ ex titulu. q̄. & proxime dictis plane colliguntur. Prior est, Mediu. quod est obiectum iustitiæ, non est medium rationis vt in ceteris, sed medium rei. 1. loquimur enim hic de iustitia particulari, nam generalis non ad hoc obiectum peculiariter angustatur, sed uaste ad omnes diffunditur virtutum materias. vt dictum est. Oportet autem prius terminos intell. gere. Sunt enim qui res in præsentia distinguunt contra passiones, nempe quod ceteræ virtutes moderentur passiones iustitia vero constituat medium in rebus. At tamen etsi perparum ad rem referat, non distinguitur nisi contra rationem, vt per probationem fiet liqu. dum. Probatur ergo conclusio ex his quæ dicta sunt. Hoc nanque discrimen inter iustitiam & reliquas passiones constitutum est quod ille versantur circa passiones, hæc vero circa actiones & res, in re passiones autem non constituunt medium virtutis ex ipsa natura rerum, sed rationis iudicio. Exempli gratia, Temperantia consistit in moderitate passionum, nempe vt non plus minusue sumas quam oportet, hoc autem plus & minus non penditur ex natura rerum, vt scilicet libram omnes sumant, aut tali cerra hora, & cetera. sed prout expedit cuiusque valeudi ni pro loco & tempore. Quare quod parcissimo Diogeni multum erat, voraci Miloni, qui, vt est in fabulis, integrum edebat bouem, erat parum. Medium autem iustitiæ, quia consistit in rerum æqualitate

ad alterum, non ex illo rationis perpendiculo & arbitramento, sed ex ipsa natura rerum sumitur. Emis domum, vt bi gratia, aut conducis operas alienas, debet prætiū rebus ipsis æquari. Sicut duæ quantitates natura sua sunt æquales. Denique iustitia non dicitur constituere medium rei vt res distinguitur contra rationem, eo quod tale medium non sit rationi consonum, immo est maxime. Nihil enim magis doctat aliud ratio quam vt debito æquale creditori reddas, sed quia ratio pendet à rerum natura, propterea in quam quod constituitur æquale in rebus illud sit rationi consonum. Neque vero medium aliarum virtutum ideo dicitur medium rationis quod non constituatur in rebus, imò constituatur inter appetitum sumendi multum, & appetitum sumendi parum, sed quia vice versa, tale medium a ratione dependet tanquam à causa. Non enim libram panis comedere est mihi medium, nisi quia ratio prudentiæ, pensata natura & conditione mea arbitratur hoc mihi congruere. Vide ergo quam ex arte diuus Thom. quasi mathematico more rem tractet. Videri enim poterat, sicuti impugnantibus suis visus est, inepte constituere differentiam quod reliquæ virtutes versentur circa passiones iustitia vero circa operationes & res, & tamen id necessarium fuit vt subterneretur via ad demonstrandum discrimen inter medium iustitiæ & medium aliarum virtutum, At vnum tamen posset quispiam ex Theologia tyronibus cogitare contra hoc argumentum. Videtur enim temperantia quandoque constituere medium rei modo expolito, videlicet dum coniunx operam dat liberis quando & vbi oportet nempe vtendo sua & non aliena, nam in hoc seruat illi fidem quam debet, & vtendo aliena irrogat ei iniuriam, eadem frangendo fidem. Ex superioribus autem facilis est responsio, quod dum quis alieno toto abstinet, concupiscentiam, refrænando, pertinet ad temperantiam dum vero id facit, vt ius coniugi seruet, pertinet ad iustitiam. Hanc autem iustitiæ mediocritatem questio quinta latius explicabit, & ideo hic super sedendum est. Illic enim elucidabimus quemadmodum hoc medium rei aliter in distributiva iustitia constituatur, atque aliter in commutativa. Illa namque sequitur medietatem geometricam, hæc vero arithmetica. Posterior

Secunda
Rō con
clufio.
Amb.
Ad pri
mū arg.
Ad fecū
dū arg.
Gemi
na acce
ptio bo
ni.

rior conclusio præsentis articuli est de actu iustitiæ. Proprius inquam eius actus est reddere vnicuique quod suum est. Conclusio hæc annexa est germanaque superiori. Si enim obiectum iustitiæ est medium in rebus constituere, quo æqualitas inter homines constet, æquitas autem id est, quod iustum, iustum vero, ut supra diximus, idem prorsus quod ius, consequens aperiissime fit, ut actus iustitiæ sit, ius suum vnicuique tribuere, ut Iurisconsultus in definitione supra posita affirmavit. Cui & Ambrosius. 1. de Officiis concinit, ubi ait, iustitia est, quæ vnicuique quod suum est tribuit, alienum non vendicat, utilitatem propriam negligit, ut commune æquitate custodiat. Quod, ut in subsequenibus patebit, vtrique speciei iustitiæ particularis convenit scilicet tam distributiæ quam commutatiæ. Nam iustitia generalis, ut supra diximus, multo habet l. ius officium, quippe quæ non habet peculiare obiectum, atque adeo actus eius non est hic tantum, sed, ut dictum est, virtus omnes in commune bonum referre. In hoc autem quod dicimus, ius vnicuique tribuere, includitur & hoc quod est neminem ledere, quod Ambrosius ait, alienum non vendicare iustitia namque licet prius conveniat commutationibus voluntariis in quibus uterque contrahentium alteri tribuit, derivatur tamen ad voluntaria, quibus alter tantum ab altero iniusto quidpiã aufert.

sed diminutum, sed quod augmentum ipsius habitus nunquam erit superfluum. Alio vero modo aliquid dicitur simpliciter bonum, quia absolute secundum suam naturam consideratum est bonum. Et hoc modo ait Aristoteles iustitiam versari circa simpliciter bonum. Nam honores & possessiones secundum suam naturam sunt bona vtilia: nempe ad felicitatem conducentia. Attamen bonum vtile debet commensurari si est secundum dispositionem subiecti, sicut medicus pharmacum ægroti commo dicari admeritur. Hac ergo ratione res ipsæ, ut per se sint bonæ, tamen dum veniunt in nostrum vnum, excedere possunt ac deficere. Quamobrem iustitia medium in illis constituit, ut scilicet non minus reddas, quam debes, neque vero plus repetas, quam est id, quod tibi debetur. Ad tertium respondetur, quod est iustitia medium rei consideret, tamen quia iniuria ratione persone, cui irrogatur, crescit, qualitates etiam personarum contemplatur, ut secundum quantitatem debiti repensatio fiat. Ad quartum denique argumentum respondetur, quod ubi Augustinus iustitiæ ad scribit subvenire miseris, non tenet iustitiæ quatenus dicit rationem debiti, per se id proprie competere sed liberalitati & misericordie, quæ ea ratione, qua sunt ad alterum, reducuntur ad iustitiam tanquam partes eius potentiales, ut alibi supra diximus, & libro octavo explicatus dicitur sumus. Id quo Cicero loco citato significantius asserit, dicens iustitiæ cōiunctam esse beneficentiam, quam eandem, vel benignitatem vel liberalitatem appellare licet.

Aristot.

Ad tertium arg.

Ad quartum arg.

Cicero.

ARTICULVS VIII.

Ut iustitia inter morales virtutes sit eminentissima.

Postremo denique articulo quoniam huius cōsideranda est iustitia cum reliquis moralibus virtutibus quærendumque adeo, sit ne omnium præstantissima? Et arguitur à parte negatiua. Largiri hominem de suo id, quod nemini debet præstantius est & rarius, quam id reddere cuius est debitor: tum quod ubi minus est obligationis, maior est virtutis vis ad conferendum: tum

Primū argum.

O 4 quod

SOTO
iure
regibus
Dicit
13